

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВЧИНЕННЯМ РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ НА БАНКІВСЬКІ УСТАНОВИ

Доповідач: Логвиненко А.М. викладач кафедри АГПФЕБ

Банки та банківська діяльність все частіше стають об'єктами злочинних посягань. Розбійні напади на банківські установи серед інших злочинів, характеризуються підвищеною суспільною небезпекою, складністю кваліфікації та доказування різних аспектів злочинної діяльності. У більшості проявів такі злочини вчиняються з метою розкрадання фінансових коштів та незаконного збагачення окремих суб'єктів.

Останніми роками зростає загальна кількість корисливо-насильницьких злочинів, тому, кримінальна ситуація, що склалась протягом останнього десятиріччя в Україні, вимагає вжиття цілої низки ефективних заходів протидії злочинності. Від початку 2009 року кількість нападів на банківські установи зросла в середньому у 2,4 рази. Актуальність вивчення питань протидії розбійним нападам на банківські установи зумовлена зростанням кількісних показників цього виду злочинності на фоні їх загальної суспільної небезпечності.

Поряд із крадіжкою та грабежем, в системі злочинів проти власності розбій відносять до корисливих злочинів, пов'язаних із обертанням чужого майна на користь винного та інших осіб. Розбій є найбільш небезпечним злочином проти власності. Його обов'язковим додатковим об'єктом виступають життя і здоров'я потерпілих [1, с. 132].

Даний вид злочинів потребує розробки нової системи заходів, які б застосовувалися органами внутрішніх справ з метою їх попередження, оскільки, навіть у самому визначенні розбою акцент зроблено не лише на шкоді, що наноситься майну особи, але й на небезпеці, що може бути нанесена життю людини.

З метою правильної кваліфікації та встановлення об'єктивної істини, необхідно ретельно вивчати особу злочинця, а також його спонукання до вчинення розбійних нападів. Особливості таких складів злочинів визначають необхідність з'ясування емоцій, які відчуває особа при вчиненні суспільно небезпечного діяння. З'ясування суб'єктивних ознак злочинів, пов'язаних із вчиненням розбійних нападів на банківські установи передбачає ретельне вивчення суб'єктивної сторони злочину, а також ознак самого суб'єкта.

Значення суб'єктивної сторони полягає в тому, що, вона впливає на кваліфікацію злочину, дає можливість відмежувати один злочин від іншого, відмежувати злочинне від незлочинного, впливає на призначення покарання, впливає на рішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності і покарання.

Встановлення всіх ознак суб'єктивної сторони – це завершальний етап у констатації складу злочину, як єдиної підстави кримінальної відповідальності [2, с. 160].

Суб'єктивна сторона – це внутрішня сторона злочину, а саме психічна діяльність особи в момент вчинення суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності), передбаченого діючим Кримінальним кодексом, що виражає його відношення до злочину та його наслідків. Суб'єктивна сторона характеризується такими ознаками як вина, мотив та мета злочину. При цьому вина є обов'язковою, необхідною ознакою суб'єктивної сторони будь-якого злочину.

В ст. 23 Кримінального кодексу України зазначено, що закон розуміє під виною – психічне відношення особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності), передбаченого діючим Кримінальним кодексом, і його наслідків, виражене у формі умислу чи необережності [3, с.14].

Без вини не може бути суб'єктивної сторони складу злочину, а значить і самого злочину. Що ж стосується мотиву і мети, то за загальним правилом – це факультативні ознаки суб'єктивної сторони злочину, тобто вони необов'язкові для суб'єктивної сторони складу всіх злочинів. Однак, їх необхідно встановлювати в кожному конкретному випадку для опису повної картини злочину.

При розбії суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом та корисливим мотивом. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони розбійом є мета, з якою здійснюється напад, - заволодіння чужим майном. Прямий умисел має місце там, де особа усвідомлює суспільно небезпечний характер вчиненого їм діяння, передбачає можливість чи неминучість настання суспільно небезпечних наслідків цього діяння і бажає настання цих наслідків.

Розбій відноситься до усічених складів злочинів, вважається закінченим з моменту нападу, поєднаного із застосуванням або з погрозою застосування насильства небезпечного для життя чи здоров'я, незалежно від того чи заволоділа винна особа чужим майном.

Корисливий мотив при вчиненні злочинів проти власності полягає в прагненні винного протиправно обернути чуже чи нічийне майно на свою чи іншої особи користь або отримати майнову вигоду без обернення майна на свою користь [4, с. 418].

Як свідчить практика, розбійні напади на банківські установи найчастіше кваліфікуються за ч. 3 ст. 187, а саме як розбій, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Дана обставина визначена в законі як обтяжуюча.

Злочин є наслідком, реалізацією криміногенних особливостей особистості, що взаємодіє із ситуацією. В механізмі індивідуального злочинного поведіння особистість злочинця грає головну роль стосовно зовнішніх чинників. Вчинення злочину необхідно розглядати не тільки як результат простої взаємодії особистості з конкретною життєвою ситуацією, де вони рівнозначні.

Всебічний підхід до оцінки особи, яка вчинила злочин, необхідний не тільки для об'єктивного розслідування кримінальної справи і визначення найбільш доцільних заходів впливу на винного, а й для виявлення та усунення причин та умов злочину, а також правильного вибору заходів для перевиховання злочинця.

Особа злочинця та особливості профілактики злочинів ретельно вивчалися такими вченими та науковцями як: О.М.Джуза, А.Ф. Зелінський, О.М. Бандурка, але певне коло проблем ще не було розглянуто в рамках науки, оскільки умови сьогодення несуть у собі безліч факторів, що сприяють створенню комфортних умов для реалізації злочинних намірів у все більш суспільно небезпечних формах.

Поняття суб'єкта злочину тісно пов'язано з особою злочинця, але поняття «суб'єкт злочину» охоплює тільки вік особи та її осудність. Суб'єкт злочину - це джерело суспільно небезпечного впливу на суспільні відносини. Відповідно до діючого законодавства суб'єктом розбою є осудна особа, яка досягла 14-річного віку.

В основу зниження віку кримінальної відповідальності, як відзначає В.Я. Таций, покладені наступні критерії:

- рівень розумового розвитку, свідомості людини, що свідчать про можливість вже в 14 років усвідомлювати суспільну небезпеку і протиправність злочинів, перерахованих у ч. 2 ст. 22 Кримінального кодексу України, серед яких зазначено і ст. 187;

- значна поширеність більшості з цих злочинів серед підлітків,

про що свідчать статистичні дані;

- значна суспільна небезпека більшості розбійних нападів.

Серед учасників майнових злочинів переважають особи у віці від 18 до 30 років. У розбійних нападах відносно висока доля участі неповнолітніх: вони складають приблизно 32%. Загальна ж тенденція для вікового складу розбійників за останніх 5 років — збільшення долі осіб старше 30 років. По соціальній приналежності найвищий відсоток складають робітники.

Злочини проти власності вчиняють в основному чоловіки. Питома вага жінок в розбійних нападах порівняно невелика. Серед названих злочинів вони складають найвищий відсоток в крадіжках чужого майна (12%), найнижчий — в розбійних нападах (6,5%). Найчастіше (особливо це характерно при скоюванні корисливо-насильницьких злочинів) жінки виконують роль лише підсобниць, знаходячись з виконавцем в близьких стосунках [5].

Успішне попередження розбійних нападів на банківські установи можливо лише в тому випадку, якщо увагу буде сконцентовано на особистості злочинця, його внутрішніх спонуканнях до вчинення злочинів.

Література:

1. Кримінальне право України: Особлива частина: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти / [Бажанов М.І., Сташис В.В., Тацій В. Я. та ін. Під ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Юрінком Інтер; Х.: , Право, 2001. – 496с.
2. Бажанов М.І. Кримінальне право України: Загальна частина: Підруч. / Бажанов М.І., Баулін Ю.В., Борисов В.І. та ін.; За ред. М.І. Бажанова, В.В. - 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2004.- 480с.
3. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 5 травня 2010року). – Х.: ТОВ «Одіссей», 2010. – 280 с.
4. Мельник М.І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 3-тє ввид., переробл. та доповн./ М. І. Мельник, М.І. Хавронюк.- К.: Атіка, 2003.- 1056 с.
5. Головна сторінка Міністерства внутрішніх справ України. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control>.